

Oier Lakuntza

GAITASUNA

IKASLE GISA IZAN NAITEKE ITSU, BAINA ITSU BAT EZIN DA IRAKASLE IZAN?

Pantaila bidez baino, entzungailutik entzungailura konektatu gara. Hasi gara hizketan, eta ohartzerako elkarrizketa egin eman dit Oierrek. Zer den argi hitz egitea. Irakurtzera edo entzutera zoazen hau, izandako elkarrizketaren transkripzio literala da, ia.

 MIREN ARTETXE SARASOLA JOSU SANTESTEBAN

Nola oroitzen duzu zure haurtzaroa? Iruñea erdialdean bizi izan naiz beti. Hemen jaio nintzen eta hemengoak dira nire lehen oroitzapenak. Hemen eta Ur-diainen, txikitan asteburuak eta oporraldiak batez ere amaren herrian pasatzen genituelako. Bi leku horiekin lotzen dut haurtzaroa. Eta txikitako oroitzapenekin lotzen dut sindromearen kontua ere. Lehen sintoma diabetesa izan zen. 4 urte nituen lehen motako diabetesa nuela ohartu zirenean. Eta Wolfram sindromearen diagnostikoa, berriz, 6-7 urterekin iritsi zitzaidan. Nahiko goiz izan zen. Gurasoek ez zidaten sindromeaz zekiten guztia orduan aipatu. Neukanak izen bat

zeukala esan zidaten, baina ez zidaten esan itsu eta gor gelditu nintekeenik. Hori denborak utziko zuen agerian.

Nola duzu gogoan diagnostiko haren garaia?

Gaixotasunaz beraz baino gehiago gaixotasunaren eraginez gogoratzen naiz ni. Eskolan bazkaltzen nuen garai hartan, eta diabetesa zela eta intsulina zitzadak behar izaten nituen eguerditan. Ama ikastolako langilea zen eta berarengana joaten nintzen horretarako. Dieta berezia ere baneukan, eta bazkalorduan ez nuen besteek jaten zuten berdina jaten. Hor sentituen lehenengo deserosotasunak.

Laster hasi ziren bestelako sintomak ere garatzen, eta sumatzen nuen ikusmen eta entzumen arazoak sortzen ari zitzaizkidala. Pixkanaka jendea galderak egiten hasi zen... Gogoan dut garai hura. Hasiara batean sindromeak eragiten zidan guztia ezkututzen saiatu nintzen. Urteak eman nituen horrela, batxilergoan eskolaz aldatu nuen arte. Orduan erabaki nuen zailagoa izango zitzaidala ezkutatu nahia onartzea eta besteei jakinaraztea baino. Jende berria zen, ez ginen ikastolatik gindoazenak soilik, eta pentsatu nuen "ezagutu nazatela naitzen bezalaxe, ditudan gaitasun eta muga guztiekin". Horrek handik aurrerako

Oier Lakuntza Irigoien

IRUÑEA, 1985

Kimika kuantikoan doktore da eta ikerlari gisa egiten du lan. Bertsolaria ere bada, eta parte hartu berri du aurtengo Nafarroako Bertsolari Txapelketan. Wolfram sindromea dela eta, ikusmen eta entzumen urritasunarekin bizi da.

harremanak asko erraztu zituen. Eta baita ikastearen prozesua bera ere.

Nola moldatu zinen ordura arte, eta zer aldatu zuen erabaki hark?

Egia esan, ikasketan hasieratik izan nituen nahiko emaitza onak. Nire ekimengatik, ama ere irakaslea zelako eta ikastearen garrantzia transmititu zidalako... Ikasketak ez dira inoiz arazo izatera heldu. Baina, ikaskideekin ez nuen oso harreman erraza, nik nire ezintasunak ezkutatzeko gabezia horiek berak ikusgarriago egiten zituen haien begietara. Eta oso egoera mingarria zen niretzat.

Nik, nabaritzen nuen gero eta gutxiago ikusten nuela. Hasieran irakurtzeko nahiko ondo moldatzen nintzen, baina gero lupak erabiltzen hasi behar izan nuen, Lehen Hezkuntzako hiru garren edo laugarren mailan. Baina arbelean zegoena, adibidez, ezin nuen ikusi. Disimulatzen saiatzen nintzen, etengabe nire lekutik jaiki eta arbelera hurbiltzen nintzen han idatzita zegoena irakurtzeko... Desberdintasuna ikusgarri egin nahi ezak galarazten zidan lagunduko ninduten neurriak hartzea. Batxilergoan teleskopio txiki bat erabiltzen hasi nintzen, esaterako.

Eta entzumenarekin ere gauza bera. Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzan jantzi nituen lehen aldiz audifonoak. Hori ere sekulako gatazka izan zen. Aparatu horiek erabiltzeko arrazoia gehiago izan zen nire gurasoen ekina nire borondatea baino. Soluzio gisa baino gehiago traba eta ezberdintasun iturri gisa ikusten nuen, eta ahal bezainbeste atzeratu nuen kontua. Audifonoak erosteko zentrora lehen aldiz joan ginenean, bertako langileak nire audiometria ikusi eta ezin zuen sine-tsi nola moldatu nintzen ordura arte laguntzarik gabe, neukan entzumen urritasunarekin.

Bitartean, bertsotan ere ari zinen. Noiz eta nola hasi zinen kantuan?

Ez nuke esanen nire gurasoak bertsozale porrokatuak zirenik, baina Iruñean egiten ziren saioetara eramaten ninduten, Sanferminetan eta horrela. Gustura egoten nintzen. Saio batzuk ikusi ondoren nire kabuz bertso batzuk osatzen hasi nintzen. Gustatzen zitzaidan hitzarekin jolaste hori. Hitzak 7-6

edo 10-8an sartzearen jolasa izugarri dibertigarria iruditzen zitzaidan. Hori izan zen bertsoaritzarekin izan nuen lehen lotura. Gero, nik Paz de Ziganda ikastolan ikasten nuen, eta han bertso eskola bat zegoela jakin nuen. Unai Agirre zen orduan irakasle eta berekin hasi nintzen Lehen Hezkuntzako seigarren mailan.

Bizitza honetan bi aukera daude: norbere buruarekiko errukia sentitu, ala indarra bildu eta aurrera egin"

Gerora Unai unibertsitate ikasketak bukatu zituen, eta bertso-eskola hori desagertu zen, baina Iruñean bertso-eskola sortu zen Estitxu Arozenaren gidaritzapean. Gogoan dut nola kantatu nuen eskolarteko txapelketan eta zer nolako urduritasunak bizi izan nituen.

Bertso-eskolako giroak izugarri erakartzen ninduen. Eskolan ez neuzkan oso harreman goxoak nire gelakideekin, eta bertso-eskolan aldiz beti oso lasai eta gustura sentitu nintzen, hasiera-hasieratik. Talde txikia zen ikastolakoarekin alderatuta, pertsona

UNIBERTSITATEA INKLUSIBO?

"Geroz eta presentean dago inklusibitatearen kontua unibertsitatean, baina beti aipatzen da ikasleei begira, eta ez irakasleei edo bestelako langileei begira. Jende asko dago unibertsitate ikasketak egin dituen, doktoretza egin duena, baina bere ezintasuna dela eta unibertsitatean lan egiteko zailtasunak dituena. Ni, adibidez, unibertsitateko lan poltsetan izena emanda nago, eta une batean ala bestean dei nazakete eskolak emateko. Eta neuk galdetu behar izan dut ikasleentzako laguntza bulegoan ea ordezkapen bat egiteko deituko balidate lagunduko ote ninduketen, materiala egokitzen edo dena delakoan. Haien erantzuna izan da eurek ikasleei begira egiten dutela lan eta irakasleen kontuak ez direla haien ardura. Horrek asko mugatzen du nire burua unibertsitatean irudikatzea. Ikasle gisa izan naiteke itsu, baina itsu bat ezin da irakasle izan? Jorratu beharreko gaia da".

BANAKAKO ELKARRIZKETAK

"Lauzpabost pertsona elkartzaren garenan eta bi pertsonak batera hitz egiten dutenean, zailtasunak ditut. Bi baldin bagara belarrira hitz egitea errazagoa da, tabernan izan ala edonon izan. Gaur egun ikusmenarena erabat asumiturik daukat, baina entzumenarenak buruhauste gehiago sortzen dizkit. Komunikatzeko arazoak eragiten dit animikoki gehien. Gaur egungo bizimoduan pertsona batekin buruz buru lasai hitz egiteko gero eta tarte gutxiago hartzen dugu, eta hori da nire beharrik behinena. Jendearekin hitz egitea izugarri eskertzen dut. Ez naiz asko hitz egiteko, baina gehiago ala gutxiago parte hartu, elkarrizketak jarraitzea gustatzen zait. Gaur egungo presakako bizitza azkar eta zaratatsuan horretarako giro lasaia topatzea kosta egiten da, zoritxarrez".

heldu batek gidatzen zuen, baina gaztea zen aldi berean; gai oso ezberdinei buruz hitz egiten genuen... Denok egiten genuen biluzte ariketa bat, bat-batean bertsoa botatzera ausartzen ginenean. Eta horrek errespetuzko giro bat sortzen zuen. Zuk badakizu besteak epaitzen badituzu besteek ere gauza bera egin dezaketela. Badago halako berdintasun nahitaezko bat. Gainera, guk kantatzen genuen bertso bakoitzean trabatzen ginen! Baina han ez zegoen ez errietarik ez trufarik. Eta horrek zu zeu izatera bultzatzen zaitu.

Aurten bertan kantatu duzu Nafarroako Bertsolari Txapelketan. Nola bizi duzu gaur egun bertsoan aritzea?

Bertsotarako izan dudana eragozpen handiena, ikusmena baino, entzumenaren izan da, eta hala da orain ere. Gogoan dut zuk eta biok elkarrekin kantatu genuela Mungian, Euskal Herriko eskolarteko txapelketa bateko finalean. Frontoian zen saioa, eta oroitzen dut sekulako oihartzuna zegoela eta hitzak

ondo bereizteko komeriak nituela. Igor Elortza genuen gai jartzen, eta hark gaia jarri ondoren niri belarrira esan behar izaten zidan. Eta nire kantuki-deen esanak ulertzea izugarri kostatu zitzaidan. Azken ideia harrapatzen bannuen, gaitzerdi. Oso zaila egin zitzaidan saio hura. Gero, ordea, banekien beste espazio batzuetan, bertso-eskolan bertan adibidez, oso gustura aritzen nintzela.

Estitxurekin eskolaz eskola kantatzen ere aritzen ginen eta saio horien oso oroitzapen onak ditut. Orduan konaturatu nintzen leku batzuetan kantatzeko eragozpenak izango nituela, baina bazeudela gustura kantatzeko moduko espazioak ere. Gainera, gerora, bertsozale elkarteari esker leku desegokietan ere ongi ulertzea ahalbidetu didaten baliabideak topatu ditut. Horrek guztiak eutsiarazi dit orain arte.

Zer zentzu dauka orain bertsolaritzak zure bizitzan?

Gasteizen lanean hasi nintzenean Arkaitz Goikoetxearen Lekunberriko ber-

tso-eskolako jarduna eten behar izan nuen. Baina bertsoaritzarekin harremanetan jarraitu nahi nuen, eta lehenengo urtean unibertsitateko ikasle batzuekin elkartu nintzen. Gerora, urtebetez egon nintzen bertso-eskolara joan gabe. Izugarrizko gabezia sentitu nuen! Orduan Iñaki Viñasprekin jarri nintzen harremanetan, eta hark esan zidan bazegoela helduen bertso-eskola bat, eta etortzeko bertara. Hasieran talde handi samarra ginen, batzuk hasi berriak eta beste batzuk bat-batean itxuroso egiteko gai ginenak. Eta bi talde egiten genituen. Iñaki hasiberriei laguntzen aritzen zen eta gu gure kabuz.

Gerora batzuk lan kontuengatik edo Gasteiztik alde egin zuten, eta talde txikiagoa gelditu ginen, batzuk hasi berriak eta besteok ez. Baina, han ibiltzen gara, batzuk bixiago, besteak motelago, tarte denok puntuka... Bertsoa gustuko dugun lagun talde bat gara. Bertsoaren beharra daukat. Pentsa, orain pandemiaren geroztik egun batzuetan etxetik lan egiteko aukera izaten dut eta astelehenetan Iruñetik egiten dudanez lan, Barañaingo bertso-eskolara ere joaten naiz.

Gasteizen egiten duzu lan, kimika kuantikoan ikerlari. Nolatan kimika? Nolatan kimika kuantikoa?

Hasi DBHtik eta Batxilergoa bukatu arte emaitza onak lortu nituen, bai zientzietan baita letretan ere. Zentzu horretan, ikusmen ezintasunaren gaiarekin lotura zuen jendeak izugarritzko ahaleginak egin zituen letretako zer bait ikas nezan. Baina ni momentu horretan zientziek harrapatuta nindukaten. Eta banekien momentu hartan probatzen ez banuen gerora probatzea ezinezkoa izango zela. Matematikak, fisikak, kimikak... oinarri sendo bat eskatzen dute, eta zenbakiekin eta formulekin jolasteko trebetasun hori albora uzten baduzu, handik urte batzuetara hori berreskuratzea zaila da. Beraz, banekien hura zela nire aukera bakarra. Zaila izango zela ere banekien, noski, eta ez nuen baztertzen ikasketak hasi eta gero utzi behar izatea. Baina orduan kimika zen gehien gustatzen zitzaidan arloa eta saiatzea erabaki nuen. Dena ongi atera zen.

Karreraren ere, ikaskideek utzitako apunteei eta gurasoek ordenagailura pasatzeko etxean eskainitako laguntzari esker, emaitza onak lortu nituen, eta ikerkuntza munduan sartu-irten bat egiteko gogo sortu zitzaidan. Horrela hasi

nintzen doktoretza egiten. EHUko kimika teoriko eta konputazionalako taldeak beso zabalik hartu ninduen eta gustura egin nuen haiekin tesia.

Kimika kuantikoa aukeratu nuen, irisgarriena zelako niretzat. Baziren kimikan bertan atsegin nituen beste esparru batzuk, kimika organikoa, adibidez. Baina kimika organikoa oso lotuta dago laborategiko lanari. Eta kimika kuantikoa, aldiz, kimika teoriko eta konputazional gisa ere ezagutzen da, eta laborategian sartu beharrik gabe ikertu daiteke arlo horretan. Eta horrek niretzat abantaila argiak ditu.

Denboratxoa daramagu ezintasunaz, inklusibotasunaz eta bazterkeriaz hizketan... Zer da galdetu ez dizudana eta aipatu beharko litzatekeena?

Beti esan izan dut nire gaixotasuna ondo daramadala. Horretarako berebizikoa izan da nire gurasoen eta ingurukoen babesa. Badaude oztopoak, badaude zailtasunak, baina aurrera egitea bizitza-aukera bat da, denontzat. Nik badakit gauza batzuk ezin ditudala egin, baina ez daukat haiei begira egoterik. Bizitza honetan bi aukera daude: norbere buruarekiko errukia sentitu, ala indarra bildu eta aurrera egin. Saiatzeak eskatzen duen ahaleginaren eta lorpenek sortzen duten pozaren artean oreka topatzean dago gakoa. Baina gauza ba-

tzuk ahalegin handia eskatzen digute, gizartea egokitzen ez delako.

Eta asko hitz egiten da ezintasunen bat dugun jendearen lanerako eskubideaz, osasun eskubideaz, hezkuntzarako eskubideaz... baina, badago beste gai bat gutxiago aipatzen dena: aisialdirako eskubidea. Irudipena dut gure aisialdia gure inguruko pertsonen eta gurekin lan egiten duten elkarten esku uzten dela. Nik zortea izan dut, Iruñeko eta Urdaingo lagunekin hainbat plan egin ahal izan ditudalako urtetan zehar.

“

Saiatzeak eskatzen duen ahaleginaren eta lorpenek sortzen duten pozaren artean oreka topatzean dago gakoa”

Nire gaixotasunak ez du sendabiderik, baina laguntasuna bada nolabaiteko senda-gaia. Denborak aurrera egin ahala, ordea, nerabegaroko talde izaera hori lausotu egiten da, bakoitzak bere bidea hartzen du eta bere bizia egiten du, eta zentzu horretan aisialdirako aukerak asko murrizten zaizkigu. Hutsune handia uzten du horrek. Badira niretzat izugarri garrantzitsuak diren pertsonak, eta haiei esker Sakana aldeko mendi bueltak egin edo Larraun-Ultzaman tandemean ibiltzeko aukera izaten dut, adibidez. Baina gaia elkarten eta hurbilenekoen eskutan utzi eta beste aldera begiratzeko joera handiegia dagoela uste dut. Guk badakigu gurekin plan batzuk egitea ezinezkoa dela, eta ez diogu hori inori eskatuko, baina aisialdiaz gozatzeko eskubidea ere badaukagu eta hori ez da soilik ezinduen elkarten ardura. ●